

ZAŠTO ISPITIVATI PERCEPCIJU GRAĐANA O BORBI PROTIV KORUPCIJE?

Istraživanja na nacionalnom nivou

Poslednje sprovedeno istraživanje percepcije građana o borbi protiv korupcije, koje je za potrebe USAID projekta za odgovornu vlast sproveo je CESID doo u oktobru i novembru 2018. godine. Istraživanje je značajno, pre svega zbog toga što u dužem vremenskom periodu nisu vršena slična istraživanja (nakon 2015. godine). Istraživana je percepcija, ali je zanimljivo napomenuti da odgovori na pojedina pitanja ukazuju, kako na aktuelne oblike korupcije, tako i na razloge za njenu raširenost.¹

Građani Srbije su u navedenom istraživanju ocenili da postoji visoka rasprostranjenost korupcije, gde više od polovine ispitanika (57%) smatra da je ona raširena u velikoj ili veoma velikoj meri. Onih koji smatraju da je ima malo je svega 8%. Iako bi ovi rezultati trebalo da budu alarm državnim organima, nažalost borba protiv korupcije je posle 2014. znatno izgubila na značaju, a na potrebu ovih aktivnosti više podsećaju predstavnici međunarodnih organizacija, EU i civilni sektor, nego donosioci odluka na nacionalnom nivou. Stoga nas i ne čudi da su sve institucije koje imaju ovlašćenja u borbi protiv korupcije slabo ocenjene za svoja postignuća, a “najlošije” su prošli sudovi i tužilaštvo, sa prosečnom ocenom ispod 2. Zabrinjavajuća je i činjenica da relativno mali broj građana uopšte prepoznaje da pojedine institucije imaju ovlašćenja za borbu protiv korupcije.²

¹Percepcija građana Srbije i pokazatelji neuspešnosti antikorupcijskih reformi: informator o poglavljima 23 i 24, REUFORMATOR, broj 14/2018., dostupno preko: http://www.preugovor.org/upload/document/reuformator_14.pdf, (Datum pristupa: 11.09.2019. godine).

² Ibid, str. 2-6.

Građani korupciju najviše prepoznaju u zdravstvu sa 23%, pa u sudovima sa 13%, a mnogo manje u ostalim sektorima i među funkcionerima. Vrlo su korisni nalazi u vezi sa vrstom korupcije koja je najzastupljenija. Građani ističu u prvi plan dva vida „nenovčane“ korupcije, to jest nepotizam radi zapošljavanja i bržeg obavljanja poslova sa ukupno 45%. S druge strane, razni oblici podmićivanja su zastupljeni sa 21%, ali samo za slučajeve kada se novac, poklon ili usluga daje za nešto što službenik i inače mora da uradi. Građani pozitivno ocenjuju razne vidove borbe protiv korupcije, pri čemu su za nijansu više skloni strožijem kažnjavanju i pojačanoj zaštiti uzbunjivača u odnosu na preventivne mere. Ovi odgovori su u skladu sa ranijim istraživanjima i ukazuju više na nezadovoljstvo situacijom u kojoj **krivci ostaju nekažnjeni** nego što umanjuju značaj prevencije.³

U istraživanju Globalnog barometra korupcije 2015/16, Transparentnost Srbija je predstavila rezultate za našu zemlju koji su poražavajući.⁴ Navodi se da se u Srbiji godišnje dogodi **najmanje 374.000 neotkrivenih slučajeva podmićivanja** radi dobijanja usluga javnog sektora ili zaštite od kažnjavanja, dok se zbog primanja i davanja mita podnese 220 krivičnih prijava, a za zloupotrebu službenog položaja oko 3.000, što je **stotinu puta manje** od broja slučajeva sitne korupcije na koje ukazuje ovo istraživanje. Ovi nalazi potvrđuju da prioritet za Srbiju i dalje mora da bude **otkrivanje većeg broja slučajeva** korupcije.

Istraživanje neposrednog iskustva građana sa korupcijom (slučajevi kada su građani dali mito, takozvana „sitna korupcija“) bilo je fokusirano na osam sektora (odnosno institucija): saobraćajna policija, javno zdravstvo, obrazovni sistem, sudovi – građanske parnice, javne službe koje izdaju službene isprave (npr. pasoš, izvodi iz službenih evidencija, uknjiženje), službe nadležne za naknade za nezaposlene i za druge naknade u okviru socijalnog osiguranja. Ukupno je 68% ispitanika imalo kontakt sa nekom od posmatranih institucija, a od tog broja **22%** njih (ili članova domaćinstva) je **dalo mito makar jednom**.

Manje od 1% krivičnih dela korupcije ikada bude prijavljeno.

Najviše slučajeva podmićivanja je registrovano u odnosu na saobraćajnu policiju i zdravstvene službe. Čak 31% ispitanika onih koji su imali posla sa saobraćajnom policijom tvrdi da su platili mito. Zdravstvo i razne službe koje izdaju dozvole i odobrenja slede sa 14 i 12% podmićivanja. Građani smatraju da je borba protiv korupcije bitnija nego što to čine političari na vlasti, pa je i svrstavaju među tri najvažnija zadatka za Vladu.⁵

³ Istraživanje CESID- a je dostupno preko: http://www.mc.rs/upload/events/2018/decembar/CeSID_%20USAID_GAI_prezentacija_111218_SR.pdf, (Datum pristupa: 04.10.2019. godine).

⁴ Istraživanje, na reprezentativnom uzorku, o rasprostranjenosti korupcije u pojedinim oblastim, koje je sproveo Transparentnost Srbija je dostupno preko: <http://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/istraivanja-o-korupciji/globalni-barometar-korupcije-gcb>, (Datum pristupa: 15.10.2019. godine).

⁵ Prezentacija sa grafičkim prikazom nalaza dostupna je na sajtu Transparentnosti Srbija na stranici Istraživanja o korupciji / GCB <http://www.transparentnost.org.rs/index.php/sr/istraivanja-o-korupciji/globalni-barometar-korupcije-gcb>, (Datum pristupa: 15.10.2019.godine).